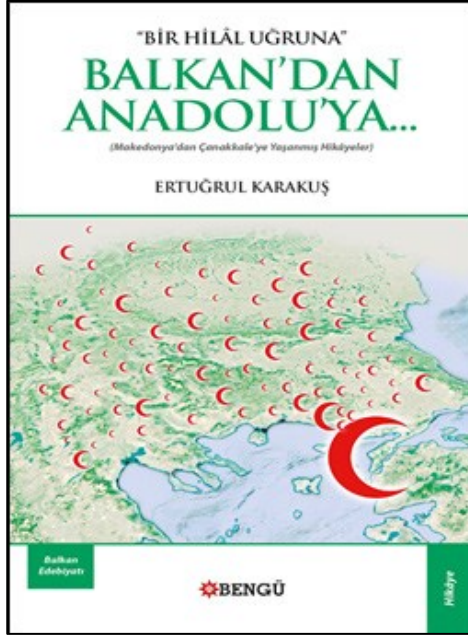

Çodar, F. (2021). Balkan Türklüğü Sözlü Tarih Derlemesi: Bir Hilâl Uğruna Balkan'dan Anadolu'ya... [E. Karakuş tarafından yayına hazırlanan *Bir Hilâl Uğruna Balkan'dan Anadolu'ya...* başlıklı kitabın değerlendirmesi]. *Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları*, 3(1), 135-139.

Balkan Türklüğü Sözlü Tarih Derlemesi: Bir Hilâl Uğruna Balkan'dan Anadolu'ya...

Fatih ÇODAR*

Türklerin Balkanlar ile ilk temaslarının çok eski tarihlere dayandığı bilinmektedir. Türk boylarının Balkanlar'a ilk gelişi ile ilgili savunulan tezlerden biri "MÖ. 2. yüzyılda İskit Türklerinin ve Orta Asya'dan batıya göç eden kavimlerin Balkanlar'a gelişi" tezidir (Ulutürk, 2017, s. 34). Türkler, Balkanlar'a iki farklı dönemde ve iki farklı koldan gelmişlerdir. Birinci dönemde, Karadeniz'in kuzeyinden gelen

* M-r, Kırklareli Vize Namık Kemal Ortaokulu Türkçe Öğretmeni, fatihcodar@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5876-7496

“Şamanist” Türklerin bu bölgeye yerleştikleri görülmektedir. İkinci dönemde ise “Osmanlı Döneminde” Anadolu'dan Balkanlar'a göç eden Türklerin bu coğrafyada etkin oldukları görülmektedir (Memişoğlu, 1995, s. 9). Balkan coğrafyası, Osmanlı hâkimiyeti altında uzun yıllar boyunca Türklerin idaresinde kalmıştır.

Fransız İhtilâli sonrasında bütün dünyayı kasıp kavuran “milliyetçilik” akımının etkisiyle Balkanlar'da toprak kaybetmeye başlayan Osmanlı Devleti'nin yaşadığı zorlu süreçten en çok etkilenen “Balkan Türkleri” olmuştur (Yalçinkaya, 2006, s. 326-328). Osmanlı Devleti'nin bu coğrafyadaki topraklarını kaybetmeye başlamasıyla birlikte, yüzyıllarca huzur ve barış içinde yaşayan Türkler için sıkıntılı günler başlamıştır.

Balkan Türklüğü, yaşadığı tüm olumsuzluklara ve sıkıntılara rağmen Osmanlı Devleti'nin yanında durmaya ve onu desteklemeye devam etmiştir. Maddi ve manevi tüm imkânları ile her zaman Osmanlı Devleti'nin yanında yer almışlardır. Balkan Türklüğü, Osmanlı ordusunun asker ihtiyacını karşılama konusunda da hiçbir zaman elini taşın altına koymaktan çekinmemiştir. Bu eşsiz coğrafya, “imparatorluğun bekası” için cepheden cepheye koşan binlerce yiğit yetiştirmiş ve vatan için şehadete yollamıştır.

Ertuğrul Karakuş tarafından kaleme alınan ve “Bengü Yayınları” tarafından yayımlanan “Bir Hilâl Uğruna Balkan'dan Anadolu'ya...” adlı hikâye kitabı; Balkan Türklüğü genelinde, Makedonya Türklüğü özelinde Balkan Türklerinin Osmanlı İmparatorluğu için vermiş oldukları samimi ve gayretli mücadeleyi gözler önüne sermektedir. Kitap, yaşanmış olaylardan derlenmiş 16 hikâyeden oluşmaktadır. Kitaptaki hikâyeler, yazar tarafından Kuzey Makedonya'da bulunan Türk köylerinde derlenmiş ve edebi bir üslup ile hikâyeleştirilmiştir. 94 sayfadan oluşan bu kitap yazarın telif eseridir.

Kitabı oluşturan hikâyeler genel olarak ele alındığında; “şehit ve gazilerin Çanakkale savaşına niçin katıldıkları, savaşa giderken ne gibi zorluklarla karşılaştıkları, savaş sırasında neler yaşadıkları, savaş sonrasında yaşadıkları, savaş bitince Balkan topraklarına dönerken yaşadıkları, memleketlerine ulaştıktan sonraki yaşamları” hakkında bilgilere rastlamak mümkündür.

Kitabın sonunda yer alan “Ekler” bölümünde ise yazar; Osmanlı Devleti safalarında savaşmak için Balkanlar'dan Anadolu'ya gelmiş, başta Çanakkale olmak üzere çeşitli cephelerde savaşmış bazı şehit ve gazilerin adlarını, hikâye derlemelerinin yapıldığı şehit ve gazi yakınlarının isimlerini, bu kişilerin yaşadıkları köyleri bir liste hâlinde vermektedir. Bu bilgiler, konu ile ilgili araştırma yapmak isteyen araştırmacılara büyük kolaylıklar sağlayacak niteliktedir. Ayrıca şehit ve gazilere ait fotoğraflar, şehitlerin mezarlarının ve mezar taşlarının fotoğrafları, bazı Türk

köylerinin fotoğrafları, gazilerden birine ait tezkere belgesi de görsel materyal olarak yazar tarafından bu bölümde okuyuculara sunulmaktadır.

Yazar; “Ekler” bölümünde kitap ile ilgili yapmış olduğu açıklamada; kitaptaki hikâyelerin, haklarında kısmen de olsa bilgiye ulaşılan şehit ve gazilerin yaşadıkları öğrenilen bilgilerden hareketle oluşturulduğunu belirtmektedir. Araştırmalar esnasında adına ulaşılan pek çok şehit ve gazi hakkında herhangi bir bilgi elde edilemediği için bunların hayatlarının hikâyeleştirilemediği yazar tarafından özel olarak vurgulanmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, “Bu kitap alan ile ilgili geç kalınmış bir çalışmanın ürünüdür.” diyebiliriz.

Çanakkale Savaşı’na katılan şehit ve gazilerin yakınlarının birçoğunun vefat etmeleri, yeni neslin ise konuya duyarsızlığı ve konu ile ilgili bilgi sahibi olmayışı nedeniyle pek çok hikâye daha gün yüzüne çıkamadan yok olup gitmiştir. Böyle bir çalışma daha önceki yıllarda yapılmış olsa bu kitaptakine benzer yüzlerce hikâye meydana getirilmesi olası bir durumdur. Yazar ile yapmış olduğumuz bir söyleşide bu durum yazar tarafından da dile getirilmiştir. Bütün bu hususlar dikkate alındığında bu kitabın alanda önemli bir boşluğu dolduracağını rahatlıkla söyleyebiliriz.

“Bir Hilâl Uğruna Balkan’dan Anadolu’ya” adlı kitapta yer alan hikâyelerde şehit ve gazilerin Balkanlar’dan Çanakkale’ye niçin geldiklerine yönelik bilgilere rastlamak mümkündür. Yazar, Balkan Türklüğünün Çanakkale Savaşı’na katılma nedenini, “Aslında Budaklar’lı Hamza Yakup ve onlarca ‘Evlad-ı Fâtihân’ın Çanakkale’ye koşmaları, bu topraklardan Osmanlı çekilse de, Anadolu ruhunun çekilmediğinin bir ispatıdır.” (Karakuş, 2018, s. 9) ifadeleriyle çok net bir şekilde ortaya koymaktadır. Yine Gazi Mürtezan Mürtezan’ın torunları ile sohbeti esnasında torunlarının zorunlu olmadığı hâlde neden Çanakkale’ye gittiğini sormaları üzerine Gazi’nin vermiş olduğu, ““Bir gün Osmanlı bu topraklara yeniden gelecektir!’ umuduyla gittim... Sadece beklemekle olmaz, gayret etmek lazım...” (Karakuş, s. 13) cümleleri de Balkan Türklüğünü Çanakkale’ye getiren ulvi nedeni açık bir şekilde ifade etmektedir.

Hikâyelerde, adları geçen şehit ve gazilerin savaşı giderken ve savaşırdan dönerken ne gibi zorluklarla karşılaştıklarına dair bilgiler de göze çarpmaktadır. Gazilerden birçoğu savaşı gitmeden önce yaşadıkları topraklar Osmanlı Devleti’ne bağlıyken yıllar sonra savaşırdan döndüklerinde yaşadıkları toprakların artık Osmanlı egemenliğinde olmadığına şahit olurlar. Özellikle de Osmanlı Devleti’nin kaybettiği topraklarda savaşırdan dönen gazileri pek çok zorluk beklemektedir. Bu zorluklar yazar tarafından hikâyelerde gün yüzüne çıkarılmaktadır.

Savaş sırasında yaşananlar ile ilgili de ayrıntılar, hikâyelerde fazlasıyla üzerin-

de durulan noktalardandır. Kalkandelenli Gazi Neyaz'ın Çanakkale Savaşı esnasında 26 yara aldığı, 3 gün 3 gece boyunca bu yaraların etkisiyle kendini kaybettiği ve sonunda hayat mücadelesini kazandığı kendi hikâyesinin olduğu bölümde dile getirilmiştir (Karakuş, s. 28). Çanakkale Savaşı sırasında yaşanan yokluk ve zor durum Raptiştahlı Gazi Cemal tarafından "Katır dışkılarını teneke parçalarında kurutup içindeki arpaları yedik bazen!" (Karakuş, s. 33) ifadeleriyle net bir şekilde ortaya konulmaktadır.

Savaş bittikten sonraki süreçte gazilerin yaşadıklarına yönelik bilgiler de hikâyelerde gözden kaçmamaktadır. Çanakkale Savaşı'na katılan Üsküplü Gazi İslâm'ın savaştan sonra bir süre İstanbul'da kaldığı, geçimini açtığı bir muhallebici dükkânı ile sağladığı ve daha sonra ailesinin ve Üsküp'ün hasretine dayanamarak memleketine döndüğü bilgisine yer verilmiştir (Karakuş, s. 18). Yine Kalkandelenli Gazi Neyaz'ın savaşa birlikte gittiği kardeşi Recep'i savaş sonrasında Ankara'da defnettiği ve daha sonra memleketine 38 yaşında döndüğü bilgisine de yer verilmektedir (Karakuş, s. 28).

Yazar; özellikle her hikâyenin sonunda adı geçen şehit ve gazilerin göstermiş oldukları kahramanlıkların bugünün gençlerine örnek olması, o kahramanların sahip oldukları şuurun farkına varılması ve idrak edilmesi gerektiğini sık sık vurgulamaktadır. Hikâyede geçen "Geride kalanlarımıza Çanakkale ruhu ve imanını anlayabilecek akıl ve gönül nasip etsin..." (Karakuş, s. 22) ifadeleri yazarın bugün farkına varılmasını istediği şuurunu açıkça ortaya koymaktadır. Bugün Balkanlar'da yaşayan Türkler ile var olan bağlarımızı daha da güçlendirmek için yazarın hikâyelerde bahsettiği şuurunu hepimizin idrak etmesi şarttır. Bu şuurunu idrak etmenin en kolay yolu o kahramanların hikâyeleri hakkında bilgi sahibi olmak ve onu gelecek nesillere aktarmaktır. Bu noktada da bu kitap, bizlere rehberlik edecek önemli bir kaynaktır.

Hikâyelerin bazı bölümlerinde, gazilerin bugün yatmış oldukları mezarlarının başında bir mezar taşı bile olmadığı bilgisi verilmektedir. Vatan için büyük kahramanlıklar gösteren bu yiğit insanların bir mezar taşına bile sahip olmamaları çok acı bir durumdur. Bu kitap, hem içinde hikâyesi bulunan şehit ve gaziler için hem de adları unutulmuş, nesilleri kesilmiş binlerce kahraman için bir mezar taşı, bir kitabe niteliğindedir. Bu tarzda çalışmalar yapıldığı sürece bu kahramanlar asla unutulmayacaktır.

Kitapta yer alan hikâyeler, Osmanlı Devleti'nin Balkanlar'dan çekilmek zorunda kalmasına rağmen bu coğrafyadaki Türk varlığının ve Türklük şuurunun devam ettiğini göstermesi bakımından oldukça önemlidir. Özellikle günümüzde tarih şuurundan uzak bazı kimseler tarafından Balkan coğrafyasında yaşayan

Türklere yönelik “Makedon, Makedon Türkleri, Bulgar, Bulgar Türkleri vb.” yakıştırmaların yapıldığı, “Türklük”lerinin tartışıldığı göz önünde bulundurulduğunda kitaptaki hikâyeler ayrı bir önem kazanmaktadır. Bu kitap bizlere Balkanlar’da yaşayan Türkler ile Türkiye’de yaşayan Türkler arasında herhangi bir farklılık olmadığını, bu insanların aynı hedef uğrunda aynı cephelerde sırt sırta savaşarak bugün yaşadığımız toprakların “Türk” olarak kalmasında çok önemli roller oynadıklarını, mevzu vatan olunca Balkanlar’da yaşayan Türklerin gözlerini budaktan sakınmadıklarını göstermektedir. Balkan Türklüğünü anlamak ve Türklük şuurunun derinliklerine inmek isteyenler için önemli bir kitap.

Kaynakça

Karakuş, E. (2018). *Bir Hilâl Uğruna Balkan’dan Anadolu’ya...* . Ankara: Bengü.

Memişoğlu, H. (1995). *Bulgaristan’da Türk Kültürü*. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü.

Ulutürk, R. (2017). *Bulgaristan Türkleri Kimlik Mücadelesi*. İstanbul: Diç.

Yalçinkaya, M. A. (2006). Osmanlılar Döneminde Bulgaristan. Osman Karatay (Ed.), Bilgehan A. Gökdağ (Ed.), *Balkanlar El Kitabı* içinde. Ankara: Araştırma ve Kültür Vakfı, 320-330.